

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, כ"ב ניסן תשפ"א

מסכת שקלים י"ד-כ' ♦ תרומות י"א, ג' - י"א, ז'

גליון מס' 1141

השבוע בגליון

- כל יהודי נשאל על כל המצוות!
- ממתי לחם הפנים נחשב קרבן?
- כמה פרוכות עשו במקדש?

- כמה דברות היו על כל לוח מלוחות הברית?
- הדברות נכתבו בכיוונים שונים
- כיצד כלולות תרי"ג מצוות בעשרת הדיברות

דף ת/ב

כמה דברות היו על כל לוח מלוחות הברית?

מזה דורות רבים נוהגים לעטר את ארון הקודש בדמות שני לוחות הברית. התבנית אחידה בכל הקהילות מקצה העולם ועד קצהו: על כל לוח כתובים חמשה דברות. לומדי הדף היומי מופתעים בוודאי לגלות, כי זו רק שיטה אחת בגמרא, מתוך ארבע שיטות!

רבי חנינא בן גמליאל אכן סובר, כי חמשה דברות בלבד נכתבו על כל לוח. אולם, חכמים סוברים, כי על כל לוח נכתבו עשרת הדברות, ואילו רבי שמעון בר יוחאי סובר, כי עשרת הדברות נכתבו פעמיים על כל לוח, מלפניו ומאחוריו, ורבי סימאי סובר, כי עשרת הדברות נכתבו ארבע פעמים על כל לוח!

הדעה הרווחת בספרי המפרשים היא, כי לדעת רבי סימאי נכתבו עשרת הדברות על כל אחד מארבעת צדדיו של כל לוח.

ברם, קיימות דעות נוספות שונות ומגוונות, הן בדבר מיקום עשרת הדברות על לוחות הברית, והן לגבי אופן כתיבתם.

יש מפרשים שנקטו שהדברים כפשוטם, שעשרת הדברות נכתבו על הלוחות, כרגיל. לדעת רבי חנינא בן גמליאל, נכתבו חמשה דברות על כל לוח. לדעת חכמים, על כל לוח נכתבו עשרת הדברות פעם אחת. לדעת רשב"י, עשרת הדברות נכתבו פעמיים על כל לוח, מלפניו ומאחוריו. לדעת רבי סימאי, עשרת הדיברות נכתבו ארבע פעמים על כל לוח, 10 על כל צד (ערוגת הבושם הקדמון ח"א עמוד 495). לדעת התנאים שעשרת הדברות נכתבו יותר מפעם אחת, הדבר נועד לאפשר את קריאתם מזוויות שונות (ראה קרבן העדה כאן, פירוש ר"ש סירילאו כאן, ובשו"ת הרדב"ז ח"ג סימן תקמ"ט) [לפיכך, גם לרבי סימאי, לא נכתבו מצדם העליון והתחתון, כי הקריאה קשה מצדדים אלה, רדב"ז שם].

הדברות נכתבו בכיוונים שונים: אחרים נקטו, כי עשרת הדברות נכתבו בכיוונים שונים על פני הלוח, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה (ראה פירוש ר"ש סירילאו כאן).

כל לוח יוחד לחמשה דברות: רבי יוסף מטראני, המבי"ט (בבית אלוקים שער היסודות פרק י"ב, ד"ה ומפני שיש מעלה), כותב, כי אפשר לפרש שהכל מודים שעל הלוח האחד נכתבו חמשת הדברות הראשונים, ועל הלוח השני נכתבו חמשת הדברות האחרונים, אלא שלדעת רבי חנינא בן גמליאל, נכתבו חמשה דברות פעם אחת על כל לוח, ואילו חכמים חולקים וסוברים, כי על הלוח הראשון נכתבו פעמיים חמשת הדברות הראשונים, ועל הלוח השני נכתבו פעמיים חמשת הדברות האחרונים (ע"ש טעמו לכפילות עשרת הדברות). לדבריו, לדעת רבי שמעון בר יוחאי, נכתבו חמשת הדברות הראשונים ארבע פעמים על הלוח הראשון, פעמיים מלפנים ופעמיים מאחור, וכן נעשה בלוח השני. ואילו רבי סימאי סובר, כי חמשת הדברות נכתבו פעמיים על כל אחד מארבעת צדדיו של הלוח.

זעילוי נשמת

הר"ר **יהודה לייב (אריה) קלמן** ז"ל
ב"ר מאיר צבי ז"ל נלב"ע כ"ב בניסן תשע"ג

תנצב"ה

הנוצח ע"י בתו וחתנו **יוסף (רמי) ווגו'** מלכה קליין בני ברק

זעילוי נשמת

מרת **פראדל גיטל גומבו** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ה בניסן תשס"א

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיהיו - ארה"ב

כיצד היו האותיות כתובות משני עברי הלוחות? הרדב"ז (שם) כותב, כי היו האותיות חקוקות מעבר לעבר בדרך נס, ויש מפרשים, כי הן נחקקו שורה למטה משורה, ולא שורה מול שורה, לאמר, "כבד את אביך ואת אמך" נכתב בצד אחד, מול הרווח שבין שתי הדברות הראשונים שנכתבו בצד השני (עיין במפרשים הנ"ל ובבית אלקים שם).

איחוד כל שיטות התנאים: דעה מעניינת ביותר, היא דעתו של רבי מנחם עזריה מפאנו, הרמ"ע מפאנו, שעשרת הדברות היו כתובים על כל צדדי הלוח; מלפנים, מאחור, מימין, משמאל, מלמעלה ומלמטה. בפירושו המרתק, הוא מאחד את ארבעת שיטות התנאים לשיטה אחת, כדלהלן.

הן הלוח, אומר הרמ"ע מפאנו, היה ששה על ששה טפחים ועביו שלשה טפחים. על כל לוח, איפוא, נכתבו עשרת הדברות מלפנים וכן מאחור, הרי לנו עשרים דברות על כל לוח. זאת ועוד, גם בארבעת צדדיו הנוספים של כל לוח: ימין, שמאל, למעלה ולמטה, נכתבו הדברות! ברם, מאחר שעובי הלוח היה ברוחב שלשה טפחים, בניגוד לשטחו שהיה ששה טפחים על ששה טפחים, הרי שבכל צד נכתבו חמשה דברות בלבד. אם נסכם את סך הדברות שעל כל לוח יעלו בידינו 40 דברות: 10 מלפנים, 10 מאחור, 5 מלמטה, 5 מלמעלה, 5 מימין, 5 משמאל.

מעתה, אומר הרמ"ע מפאנו, לא נחלקו התנאים לגבי מספר הדברות שהיו על כל לוח, אלא כל אחד מהם דיבר על אופן שונה של הצגת הלוחות: כאשר ירד משה רבינו ע"ה עם הלוחות, הוא החזיקם צמודים זה לזה כספר סגור, וכנגד פניו לא ראה אלא צד אחד של כל לוח, שרחבו שלשה טפחים, ועל כל צד הן היו כתובים חמשה דברות בלבד - הוא שאמר רבי חנינא בן גמליאל, "חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה".

כאשר הוא פתח את הלוחות כספר והראה לישראל את שטחו הרחב של הלוח, הם ראו עשרה דברות בכל לוח - הוא שאמרו חכמים, "עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה". כאשר הוא הרים את הלוחות לעיני העם, נוכחו בכך שמלפנים ומאחור הם כתובים - הוא שאמר רבי שמעון בר יוחאי, "עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה". כאשר עמדו הלוחות מוכנים לקריאה והתבוננו בהם ישראל, הבחינו, כי הם כתובים מכל עבריהם - הוא שאמר רבי סימאי, "ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה".

דברי הרמ"ע מפאנו נכתבו בספרו עשרה מאמרות (מאמר חיקור דין ח"ב פ"ב), והועתקו בפירוש מראה הפנים שבסוף מסכת שקלים הנדפסת בתלמוד הירושלמי.

נציין, כי הרמ"ע מפאנו כותב, שהצורך בקריאת הלוחות מכל עבר הוא, כדי לאפשר לבני ישראל שחנו בארבעה דגלים סביב המשכן, לקרוא את הלוחות מכל העברים. מדברים אלה עולה, כי הלוחות שימשו לקריאה בזמנים מסויימים, או בזמן מסויים, כאשר העם עומד על מקומו בארבע קצוות המחנה.

דף טז/ב בין כל דבור ודבור דקדוקיה ואותיותיה

כיצד כלולות תרי"ג מצוות בעשרת הדיברות

בעשרת הדיברות שנאמרו מפי הקדוש ברוך הוא במעמד הר סיני, כלולה כל התורה כולה. על המקורות לכך, וכיצד נרמזה התורה בעשרת הדברות - במאמר שלפנינו.

בעשרת הדיברות כלולה כל התורה: כבר בתקופת הגאונים עסקו רבותינו בנידון זה, והם קובעים, כי בעשרת הדברות מרומזים וכלולים תרי"ג המצוות, לפי שכל דיבר הוא כלל ושורש למצוות רבות. גמרתנו משמשת כאחד היסודות למסקנה זו.

בסוגיינתו אומר רבי חנניה בן יהושע: "בין כל דיבור ודיבור" של עשרת הדברות שנכתבו על לוחות הברית [הראשונים, "בית הלוי" דרוש י"ח], היו "דקדוקיה ואותיותיה של התורה", תוך שהוא משווה את עשרת הדברות לגלים גדולים בים, ואת יתר מצוות התורה, לגלים קטנים ההומים ביניהם, לפי שעשרת הדברות הם "כלליות התורה" ("תקלין חדתי"). במסכת תענית לתלמוד ירושלמי (פ"ד הלכה ה'), אף נאמר מפורשות, כי כל התורה כלולה בעשרת הדברות (עיי' "קרבן העדה" שם, וראה עוד רש"י שמות כד/ב).

כל יהודי נשאל על כל המצוות! אכן, במדרש (שיר השירים רבה פ"א אות ב') נאמר, בשעת מתן תורה, נשאל כל אדם מישראל על כל דיבר ודיבר, אם הוא מקבלו, תוך פירוט דיניו, עונשיו, גזירותיו, פרטיו ודקדוקיו. כוונת הדברים, כי כל דיבר מייצג אשכול של מצוות רבות, ולפיכך פירוטו זאת לכל אדם מישראל, שיידע את אשר הוא מקבל על עצמו.

כיצד כלולה התורה בעשרת הדיברות?

בנידון זה עסקו רבים מגדולי הדורות, וראשון להם רב סעדיה גאון, אשר חיבר "אזהרות", הלא הן מניין מצוות התורה, בלשון חרוזים, כדי לאמרן בחג השבועות. ב"אזהרות" אלו פירט רב סעדיה גאון, כיצד כוללים עשרת הדברות את כל מצוות התורה, ובדבריו הוא כותב, כי הקב"ה: **"בְּחֻכְמָתוֹ פִּלְלֵת בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת - תְּרִי"ג מְצֻוֹת לְהוֹרוֹת"**.

רבינו בחיי, מפרט בספרו "כד הקמח", כי רמ"ח מצוות עשה, כלולות בשלשת הדברות שהם מצוות עשה, ושס"ה מצוות לא תעשה, כלולות בשבעת הדברות שהם מצוות לא תעשה. להלן נציין שתי דוגמאות.

היה, איפוא, רבי חיים עוזר אדם שכל דקה וכל רגע שלו - שקלו זהב.

ויהי היום והאדם הגדול בתורה, שאלפי עיניים נשואות אליו בכל עת ובכל שעה, צעד ברחוב ונקרה לדרכו אדם ששאלו לכתובת מסויימת. בחיך ובמאור פנים השיב לו הגאון כי עליו להלך עד הסימטה הקרובה, שם יפנה ימינה, שמאלה וכו'. ברם, כמעט נפנה האיש להלך מעימו, הצטרף אליו רבי חיים עוזר וליווה אותו בסבר פנים יפות, עד הגיעו למחוז חפצו!

כנסתיים הליוי הארוך תמה באוזניו מלווהו, מדוע נמלך לאחר שהדריכו והחליט ללוותו במו רגליו אל מעונו?

השיבו הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל: כלום לא הבחנת שהאיש כבד פה וכבד לשון? דרך ארוכה לפניו, לבטח היה נזקק לפנות לאנשים נוספים כדי שיוסיפו לכוונו מידי פעם, עד שימצא את מבוקשו, לפיכך החלטתי ללוותו בעצמי ולחסוך ממנו את אי הנעימות הכרוכה בכך!

הרי זה פשוט מדיהם.

הבה נתאר לעצמנו איש עסקים בכיר הממהר לפגישת עסקים עם שותפיו, ובדרכו נקרה הלך המבקשו להדריכו למחוז חפצו. איש אינו מצפה ממנו ללוותו רגלית עד מעונו. לו רק יעצור רגע קט משעישתו, יסביר פנים להלך ויסייע בידיו תוך כדי ההסבר, נחמאי לו ונדע כי בעל מידות הוא.

והנה, גדול בישראל, המנצל כל רגע בחייו, מחשב באחת את אי הנעימות העלוהה להיגרם לכבד-פה זה, ומיד הוא נלווה אליו.

הן לו רק היינו מתבקשים, היינו פורטים ברגע אחד, עשרים ואחת סיבות ועוד מאה, מדוע לא היה עליו לטרוח עד כדי כך. הן האיש הזה כבר עבר כהנה וכנהה על שפגש ברבי חיים עוזר, וכפי שהתמודד עד הנה, יתמודד גם בשעה זו. זאת, ועוד: הרי גם לאחר שיגיע למחוז חפצו בוודאי יזדקק בעוד שעה או שעתיים לצאת למקום אחר ויאלץ לפנות לאנשים אחרים כדי שייסייעו לו. ובכל זאת, נפשו המעודנת מתורת האלוקים הספוגה בעצמותיו, לא הניחה לשיקולים אלה לחזור ולמנוע ממנו לבצע את המעשה האצילי הזה.

ומכאן לסיפור מופלא גם הוא, על התחשבות בזולת, המסופר על הגאון רבי חיים ברים זצ"ל, תלמיד חכם מופלג ועצום שהתגורר בירושלים עיר הקודש.

רבי חיים הוזמן להשתתף באירוע נכבד, ובמהלך האירוע ביקשוהו לשאת דברים. עלה רבי חיים אל בימת הנואמים, שלף פיסת נייר מכיסו, שטחה על הדוכן שלפניו והחל לשאת את דבריו.

מקורביו ומלווייו הופתעו עד מאד, על כי חרג מהרגלו משכבר הימים - מעולם לא נשא נאום מתוך הכתב, דבריו היו שגורים לו על לשונו, ומה ראה בזאת הפעם לקרוא את דבריו מן הכתב.

תדהמתם התעצמה, כאשר לאחר שעזב הגאון את המקום עם מלוויו, ביקשו אחד ממקורביו שיראהו את פיסת הנייר. רבי חיים נענה לבקשתו ולהפתעתם העצומה נגלה לעיניהם גליון נייר לבן, ריק לחלוטין.

משנוכח רבי חיים בהשתאותם, סיבר את אוזניהם ואמר: נוכחתי, כי הדובר שנשא את דבריו לפני, קרא את דבריו מתוך הכתב. כדי שלא להראות את עצמי כמי שאינו זקוק לכך, ונואם בעל פה, ובכך להתנשא עליו, שלפתי את גליון הנייר הריק מכיס, המיועד לכתבת חידושי תורה, הנחתיו לפני, ונשאתי את נאומו...

★ ★ ★

בימים אלה, פועם ליבו של עם ישראל לקראת חג השבועות, חג מתן תורתנו הקדושה. הימים הללו היו לתקופת השלמה והשתלמות בסלסולי המידות, שהרי דרך ארץ קדמה לתורה, והמתעלה במידותיו, זוכה להתעלות בד בבד בתורה הקדושה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/א לא הוה אית בני נש דילעון באורייתא

אחר מתן תורה - תורה ורק תורה

גמרתנו מספרת כי אמורא סיפר לרעהו שאבותיו נדבו כספים כדי לפאר את בית הכנסת. ענה לו הלה, וכי לא היו לומדי תורה הזקוקים לפרנסה?! אמר הגרא"מ שך זצ"ל: שמעתי שהיתה משפחה של גבירים שאמם נפטרה והם ביקשו לקברה בארץ ישראל, והדבר עלה הון רב, והיה מי שהציע שינדבו כסף זה להחזקת תורה ויהיה הדבר לעילוי נשמתה. כאשר הם שאלו את החפץ חיים זצ"ל הוא אמר, כי אכן, אין דבר גדול בימינו מהחזקת תורה.

שמא תאמר, אברהם שילם ארבע מאות שקל כסף לשם קניית מערת המכפלה?! לא היא, דבר זה היה קודם מתן תורה!...

דף יז/א אחד בדור אנוש

מתי נוצר הים הגדול?

בגמרתנו נאמר, כי גבול הים הגדול התרחב פעמיים מאז בריאת העולם, פעם אחת בדור אנוש, ופעם אחת בדור הפלגה. לאור גמרתנו מסביר משך חכמה (דברים לד/ב) את מחלוקת התנאים (ברכות נד), איזו ברכה יש לברך על הים הגדול, האם "עושה מעשה בראשית", או "שעשה את הים הגדול" - כך סובר רבי יהודה, שיטת רבי יהודה מובנת היטב, מפני שהים הגדול התרחב והתעצם לאחר מעשה בראשית!...

דף יז/א באה כמין יד ונטלתן מידו

מפתח הישיבה

ישיבת ואלוז'ין נסגרה, כידוע, בחודש שבט שנת תרנ"ב. שנה ומחצה לאחר מכן, באב ה'תרנ"ג, נסתלק ראש הישיבה, הנצי"ב מואלוז'ין זצ"ל. כאשר הספידו בנו רבי חיים ברלין, פתח ואמר: נאמר כאן בגמרא, כי כאשר נחרב בית המקדש, זרקו הכהנים את מפתחותיו כלפי מעלה, ויצאה יד וקבלתם. הנצי"ב, אמר, היה המפתח של הישיבה, כאשר נסגרה הישיבה, שוב לא היה לו את תפקידו הגדול; יצאה יד ממרום ונטלתו!...

דף יח/א עשר מנורות עשה

למה התקשה משה

תמה האדמו"ר מגור בעל אמרי אמת זצ"ל: משה רבינו התקשה בעשיית המנורה ואילו במהלך הדורות עשו מנורות רבות ללא כל קושי!

ברם, אמר, לימים התחורר לי העניין. כאשר חלה חתני ונייתו שעבר רק סיבך את המצב, התנצל הרופא לפני וסיפר: כאשר אשתו של נפוליאון, כרעה ללדת לא נמצא רופא שיסכים לטפל בה, כי הכל חששו שמא לא ינהגו בה כראוי לאשת הקיסר. בסופו של דבר הובאה מילדת כפריה פשוטה שלא הכירה בגדולת הקיסר, וביצעה את הכל בהצלחה. אף אני, אמר הרופא, מכיון שידעתי שהחולה היא חתנו של הרב, היה קשה עלי - מרוב חרדה - לבצע את מלאכתי כראוי, אילולי ידעתי לא הסתבך הניתוח!...

מעתה, סיים האמרי אמת, הבנתי כי דווקא למשה היה קושי בעשיית המנורה!...

דף יט/ב אף איברים מותרות

ברגל מצויות רק נבלות טמאות

חז"ל דרשו מן הפסוק (ויקרא יא ח) "ובנבלתם לא תגעו", כי אסור לאדם לטמא עצמו ברגל המפליא הוא, שהפסוק עוסק בנבלות בהמה טמאה, בעוד

הדיבר (שמות כ/ב) "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", הוא מצוות עשה להאמין בקב"ה, אשר הוציאנו מארץ מצרים (רמב"ן שם). במילה "מצרים" שבדיבר זה, כלולות כל המצוות שהן זכר ליציאת מצרים, כגון, לקדש את הבכורות, בכור אדם, בהמה ופטר חמו; לחוג ברגלים, ועוד. כך כל מילה מעשרת הדיברות, מרמזת על אשכול של מצוות.

הדיבר (שם, ג) "לא תעשה לך פסל" הוא מצוות לא תעשה, שאין לעבוד עבודה זרה. בדיבר זה כלולים כל איסורי עבודה זרה, ושאינן להתדמות לעובדיה, כפי שפירט הרמב"ם (הל' עבודה זרה) ארבעים ותשעה איסורי לא תעשה, להתרחק מעבודה זרה [ועיי"ש שמפרט את רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, אחת לאחת]. מעניין לציין, כי מניין מצוות מקוצר, היה משנים קדמוניות. הראשונים הביאו את דברי רב סעדיה גאון, כי מניין מצוות מקוצר היה כתוב על האבנים שהקימו ישראל בהכנסם לארץ, וזו כוונת התורה (דברים כז/ד), "וכתבת עליהם את כל דברי התורה הזאת", ולכך כיוון הנביא (יהושע ח/לב): "ויכתבו שם על האבנים את משנה תורת משה" (אבן עזרא דברים שם, ורד"ק יהושע ומאירי סוטה לג/ב).

רמז נפלא: במדרשים רבים (מדרש רבה במדבר פרק י"ג אות ט"ז ועוד) מובא רמז נפלא, לפיו מהתיבות "אנכי ה'..." עד, ולא עד בכלל ("מתנות כהונה", שם), התיבות "אשר לרעך", יש 613 אותיות, כמניין תרי"ג מצוות. לגבי שבע האותיות הנוספות, "אשר לרעך", כותב המדרש, כי הן כנגד שבעת ימי בראשית, "ללמדך, שכל העולם לא נברא אלא בזכות התורה". יש האומרים ("תורת העולה" לרמ"א, ח"ג פל"ח), כי הן רומזות לשבע מצוות עשה מדרבנן; חנוכה. פורים. עירובין. נר שבת. נטילת ידיים. הלל. ברכות. יחד, 620 האותיות הרומזות ל - 620 המצוות, עולות למניין "כתר", על שם שבני ישראל עוטרו בכתר של תורה (עיי' "תורה שלמה" כרך ט"ז במילואים א.).

דף יז/ב ונתת על השולחן

ממתי לחם הפנים נחשב קרבן?

"לחם הפנים" הוא קרבן יחודי.

לחם הפנים נאפה בערב שבת, ובשבת קודש הוא נערך על שולחן הזהב שבהיכל, עליו הוצבו גם שני בזיכי לבונה. על שולחן זה היה הלחם מונח שבוע ימים, עד השבת הבאה, עת הוקטרו בזיכי הלבונה על גבי המזבח ולחם הפנים חולק לכהנים. חובה על הלחם לשהות משבת לשבת על שולחן הזהב, ואם ערכוהו על השולחן ביום ראשון, אין אפשרות להקריב את בזיכי הלבונה בשבת הקרובה, אלא יש להמתין עד השבת הבאה [ואין הלחם נפסל, כמבואר בסוגייתנו, ועיי' בפרטי הלכה זו ברמב"ם].

מאלה שקלים יש לרכוש לחם הפנים? אחת השאלות המעניינות הכרוכות בקרבן לחם הפנים היא, כיצד יש לנהוג בשבוע שבו חל ראש חודש ניסן. שהנה, במסכת שקלים למדנו לא אחת, כי קרבנות הציבור קרבים מכספי תרומת הלשכה, אשר הורמו מחצאי השקלים שתרמו בני ישראל. שנת השקלים מתחילה בחודש ניסן, ומראש חודש ניסן אין לרכוש קרבנות ציבור מכספי תרומת הלשכה של השנה שחלפה.

מאחר שגם לחם הפנים נרכש בכספי תרומת הלשכה (לעיל ט/ב), וראה מקדש דוד סימן ל"ה ס"ק ב'), יש לברר מאיזו תרומת הלשכה נרכש לחם הפנים שהונח על השולחן בשבת שלפני ראש חודש ניסן, וקרב בשבת שלאחריה? הן בעת סידורו של השולחן עדיין הובאו הקרבנות מן התרומה הישנה, ברם, כאשר סולק מן השולחן כבר משלה בכיפה התרומה החדשה.

בשאלה זו הסתפק רבי יהודה אריה לייב זמבה זצ"ל, בנו של רבי מנחם זמבה הי"ד - מגאוני פולין בדור שלפני השואה, אשר היה עליו מופלג ותלמיד חכם עצום, ולדאבון לב נפטר בדמי ימיו ממש. אחר פטירתו הדפיס אביו קונטרס מחידושי תורתו. בקונטרס זה, גור אריה יהודה שמו (סי' כ' אות א'), דן הצורב הצעיר בשאלה זו.

נראה, הוא אומר, שאת לחם הפנים הלזה ירכשו משקלי השנה החדשה. שהנה, אמנם מציינו, כי אין להקריב בשנה החדשה מהתרומה הישנה, ברם, לא מציינו, כי אין להקריב בשנה הנוכחית מן השקלים השייכים לשנה הבאה! לאור זאת, אם יקנו את לחם הפנים מן השקלים החדשים, נפתרה השאלה באחת. אף שגוף הסברה מוסכם על אחרונים שונים, רבי יהודה אריה דוחה אותה מכל וכל. הסברא הישירה אומרת, כי אם אמרה התורה שלא להקריב קרבנות שנה זו משקלי שנה שעברה, הוא הדין שאין להקריבם גם משקלי השנה הבאה. גוף הדין הוא "להקריב בשנה זו משקלי שנה זו". כל סטייה, לכאן או לכאן, היא ביטולו של הדין האמור [ראה לכך מהריט"ב א, שבועות ב, הכותב לחדש שניתן לקנות בשנה זו קרבנות לשנה הבאה משקלי השנה הבאה; משתמע, איפה, שלקנות בשנה זו קרבנות לשנה זו משקלי השנה הבאה - ודאי שאין לעשות זאת].

ברם, בשם אביו רבי מנחם הי"ד, מביא רבי יהודה אריה תרוץ מעניין, המושתת על הדברים האמורים, בצירוף שתי הקדמות.

א. הפני יהושע (ראש השנה ז/ב) כותב, כי הצורך בתרומה חדשה הוא רק לקרבנות ציבור, אך לא לחובות ציבור אחרות שבמקדש. וכגון, העצים עליהם מוקטרים האברים והאימורים, אינם נחשבים "קרבן" (מנחות כ/ב מחלוקת רבי ורבנן, אלא בעצים של המערכה י"א שלכו"ע אינו קרבן - עיי' מנחת חינוך מצוה רפ"ה). אף שהם חובה, מכל מקום אם אינם נחשבים 'קרבן' ניתן לקחתם מן השקלים הישנים.

הדף היומי

שקלים י"ד-כ'

כ"ב-כ"ח ניסן

ב. מצויים בידינו חידושים למסכת מנחות המיוחסים לרשב"א, ושם (ט/ב) מבואר, כי לחם הפנים אינו נחשב קרבן ציבור בעת סידורו על השולחן; רק בעת שהוא ניטל משם, בשבת הבאה, או-אז, הרי הוא מקרבנות הציבור. עד אז הוא 'חובת ציבור', אך אינו נחשב קרבן ציבור. מעתה, אומר רבי מנחם בגאונות, את לחם הפנים המונח על השולחן בשבת שלפני ר"ח ניסן, יש ליקח מהשקלים החדשים של השנה הבאה. כך, בשבת הבאה, בה יחשב קרבן ציבור, היא משקלי אותה שנה... אמנם, אמרנו שאין לקנות בשנה זו משקלי השנה הבאה, והרי כאן בעת הסידור מסדרים לחם שנרכש מכספי השנה שתבוא ולא מכספי שנה זו - אולם הלא אמרנו גם שבעת הסידור אינו קרבן ציבור כלל, ואין צורך שיהיה משקלי שנה זו כלל וכלל! הפלא ופלא!

דף כא/ב ושתיים עושין בכל שנה

כמה פרוכות עשו במקדש?

בבית המקדש השני תלו שתי פרוכות בין ההיכל לבין קדש הקדשים (ראה יומא נא/ב). משנתנו המפליגה בתיאור פרוכות אלו מתארת, כי כל פרוכת היתה בעובי טפח, אורכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה. הוצאות אריגת פרוכת עלו לכדי שמונה מאות ועשרים אלף דינרים, ויש גורסים (רע"ב), כי שמונים ושתיים נערות עסקו באריגתה. הגמרא מוסיפה, כי "ושתיים עושין בכל שנה". פירושה הפשוט של המשנה הוא, כי מידי שנה ארגו שתי פרוכות חדשות והחליפון באלו של השנה הקודמת.

בעל תפארת ישראל (משנה, בועז ג') תמה על כך ביותר, לשם מה היה צורך להחליף את הפרוכות כל שנה, כה יקרות היו, מה טעם בכך? הן אפילו את לחם הפנים אפו מסולת שאינה נקייה, מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל. גם את הקטורת חיתו בכל יום במחתת כסף ולא של זהב, מטעם זה. מה, אירע, איפוא, לפרוכת, שנזקקה לכך.

זאת ועוד, אין כל עילה שהפרוכת תתבלה, "שהרי שם, במקום הקדושה והטהרה והנקיות המופלגת, לא היה מצוי שם שום טשטוש ולכלוך", ואפילו הכהן הגדול שנכנס לקדש הקדשים אחת לשנה, ביום הכיפורים, מבעד לפרוכת, לא צריך היה ליגוע בה, כי קרס של זהב היה תלוי לה, כדי לפותחה. מפני התמיהה העצומה הוא כותב, כי אלמלא היה חושש להציע פירוש חדש היה אומר, כי אין כוונתה שעשו שתי פרוכות חדשות בכל שנה, אלא שתמיד עמדו שתי פרוכות אחרות, מזומנות להחליף את הקיימות, מפני שלאחר הרגלים, היו מטהרים את כלי המקדש, שמא נטמאו מכהנים שאינם בקיאים בהלכות. יחד עם כלי המקדש טבלו גם את הפרוכות, שאף הן נחשבות כלי המקדש, ובאותה עת נזקקו לפרוכות החלופיות. וזאת כוונת החלופיות. "ושתיים עושין בכל שנה", שהיו שתי פרוכות לשימוש במשך השנה (עי"ש פירוש נוסף).

אולם, בעל מלאכת שלמה כותב, כי צריך היה להחליף את הפרוכות מידי שנה, מפני שהן השחירו מעשן הקטורת, שהוקרבה בכל יום על מזבח הזהב שניצב בהיכל.

שגם בנבלת בהמה טהורה יש להזהר שלא להטמא, שהרי אף היא נטמאה. **ברם**, לפי האמור כאן, אברים הנמצאים ברגל, טהורים וכשרים הם בדרך כלל, שכן, רוב הבשר מהבהמות הטהורות הוא מאלו שנשחטו ולא מאלו שמתו. יפה, איפוא, רמזה זאת התורה דווקא בבהמות טמאות, מהן מצויות נבלות גם ברגל... (טעמא דקרא, שמיני).

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

עולים על רכבת הלימוד

חודש ראשון התנסות חינם *3029

מצטרפים לאלפי הלומדים קטני גמרא. משנה והלכה מדי יום ביומו. בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע עיתים לתורה. לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

לעילוי נשמת
ר' **אבינועם אשכנזי** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל נלב"ע כ"ב בניסן תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
עו"ד **צבי אשכנזי** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **נחום Natahn Stark** ז"ל
ב"ר אברהם אשר ז"ל נלב"ע כ"ו בניסן תשל"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **מיכאל ארדן** ז"ל ב"ר משה אלתר ז"ל
נלב"ע כ"ד בניסן תשל"ב **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו